

ГРОШОВІ ПЕРЕКАЗИ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТРЕБ ДЕРЖАВИ

REMITTANCES OF LABOUR MIGRANTS AS A PERSPECTIVE OF FINANCIAL PROVISION FOR INVESTMENT NEEDS OF A STATE

Валерія МАКСИМОВИЧ,
кандидат економічних наук,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Valeriya MAKSYMOVYCH,
PhD in Economics,
Kyiv National Economic
University named after Vadym Hetman

Інна ЯНЕНКО,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Inna YANENKO,
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

Globalization and integration in modern economy promote the development of the phenomenon of international labour migration. Income inequality within different countries of the world encourages people to change the place of residence to improve the standard of living. Labour migrants' earnings are sent to their homeland in the form of remittances and have an effect on the aggregate demand in recipient countries. However a significant part of remittances are spent to cover the cost of remittance conducted by financial intermediaries or post-offices reducing the total amount of a remittance for recipient families. Thus the issue of cutting down cost of remittance is in the centre of attention of the world community. It is an essential step for reinforcement of financial support of developing countries and transitive economies. Under the influence of globalization factors the number of international labour migrants is constantly growing. Migrants all over the world earn about 2.6 trillion dollars sending 0.5 trillion dollars to their families. Therefore they create the world's seventh largest economy in the world. The earnings of labour migrants form significant financial cash flows within the world's economy but there are large losses connected with the mechanisms of money transmission. This is under the consideration of the world community. In the framework of program 5x5 G7 and G19 plan to decrease the cost of one transaction to 5% within 5 years. Such actions not only eliminate the losses from sending money but also encourage labour migrants to use official channels for money transmission. There is an idea to create non-profit platform for international labour migrants so they can send money to their families without financial losses. It is possible due to the development of modern technologies and electronic payments. Remittances affect not only the wealth of individuals and families. They also have an influence on both overall economy and financial system of the country. Thus remittances are a crucial source of financial resources for investment needs of a state. They decrease the level of poverty and stimulate demand. But such money can be used to implement the investment policy in recipient countries. Therefore the issue of reducing financial losses of remittances made by labour migrants should be taken into consideration.

У статті досліджено грошові перекази трудових мігрантів як перспектива фінансового забезпечення інвестиційних потреб держави. Також проаналізовано основні тенденції сучасного ринку грошових переказів. Розглянуто вплив переказів трудових мігрантів на інвестиційну складову економік держав-реципієнтів.

The authors investigate remittances of labour migrants as a perspective of financial provision for investment needs of a state. The article is also devoted to the analysis of basic tendencies in modern market of remittances. The authors also examine the influence of remittances on the investment component of the economies of recipient countries.

Глобалізація та інтеграційні процеси в сучасній економіці сприяють розвитку явища міжнародної трудової міграції. Нерівність у доходах між різними країнами світу спонукає людей змінювати місце проживання, щоб підвищити рівень життя. Зароблені трудовими мігрантами гроші потрапляють на батьківщину у вигляді грошових переказів трудових мігрантів і впливають на формування платоспроможного попиту у країнах-реципієнтах. Але значна частка переказів витрачається ними на оплату послуги грошового переказу фінансовим посередникам чи пошті, при цьому зменшується загальний обсяг коштів для родин-отримувачів.

Саме тому в центрі уваги світової спільноти на сьогодні знаходиться питання скорочення вартості грошових переказів. Зниження таких витрат є необхідним кроком для посилення фінансової підтримки країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою.

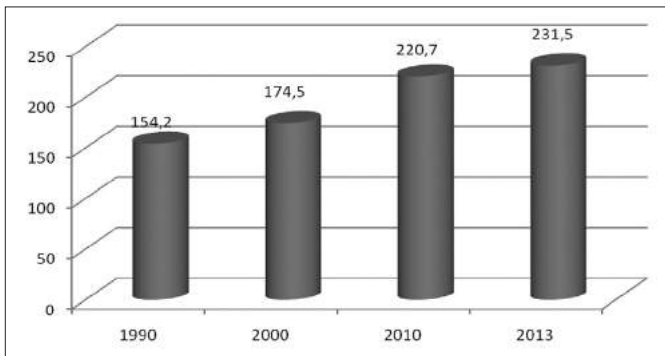
Роль трудових мігрантів та вплив їх переказів на національну економіку досліджувалися рядом вітчизняних та іноземних науковців. Проте вплив грошових переказів трудових мігрантів на економіку країн-реципієнтів потребує більш ґрунтовного дослідження.

Метою статті є визначення головних тенденцій на ринку грошових переказів трудових мігрантів, пошук шляхів скорочення транзакційних витрат, що виникають при надсиланні коштів на батьківщину, та визначення ролі переказів в економіці країн. Також важливим аспектом дослідження є розгляд можливості їх перетворення на фінансові ресурси для забезпечення інвестиційних потреб держави.

Під впливом глобалізаційних чинників кількість міжнародних трудових мігрантів невідносно зростає (див. **рис. 1**). У 2013 році число людей, які шукають вищих заробітків за кордоном, становило 231,5 млн осіб [2].

Мігранти у всьому світі заробляють приблизно \$2,6 трлн, з яких \$0,5 трлн відправляють на батьківщину. Таким чином, вони створюють потужну економіку, яка посідає сьоме місце, поступаючись економіці Франції та Великобританії, ВВП яких, за даними Світового банку, у 2014 році становив відповідно \$2,9 трлн та \$2,8 трлн. Із сукупного обсягу \$0,6 трлн трудові мігранти вкладають у різного роду активи, в тому числі матеріальні [1].

Рис. 1. Динаміка кількості трудових мігрантів у світі за 1990-2013 роки, млн осіб

Джерело: [2].

Рис. 2. Динаміка грошових переказів трудових мігрантів за 2010-2016 роки¹

Джерело: [1].

Таблиця. Країни з найбільшою часткою переказів трудових мігрантів у ВВП

Країна	Частка переказів трудових мігрантів у ВВП, %
Таджикистан	42
Киргизія	32
Непал	29
Молдова	25
Лесото та Самоа	24
Вірменія	21
Гаїті	21
Гамбія	20
Ліберія	18

Джерело: [2].

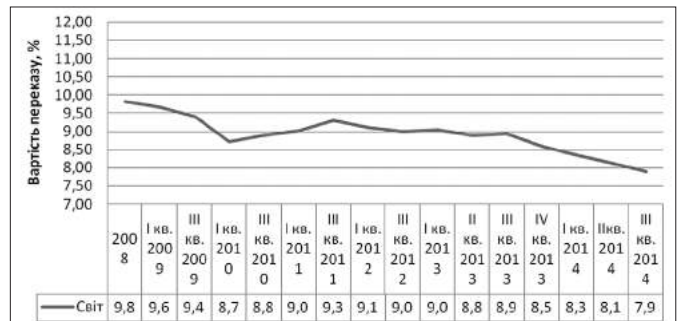
Валовий обсяг переказів трудових мігрантів у 2014 році становив \$581 млрд, у 2015 очікується зростання цієї суми до \$628 млрд, а в 2016 – до \$681 млрд (див. **рис. 2**).

Про важливість переказів для країн-реципієнтів свідчить той факт, що обсяг переказів трудових мігрантів у низці країн світу значно перевищує обсяг прямих іноземних інвестицій та у 3 рази – офіційну допомогу (див. **табл.**). Найбільшими реципієнтами є Індія (\$71 млрд), Китай (\$64 млрд), Філіппіни (\$28 млрд), Мексика (\$24 млрд), Нігерія (\$21 млрд), Єгипет (\$18 млрд), Пакистан (\$17 млрд), Бангладеш (\$15 млрд), В'єтнам (\$11 млрд) та Україна (\$9 млрд) [1].

Кошти трудових мігрантів формують величезні фінансові потоки в межах світової економіки, але при цьому існують великі втрати, пов'язані з механізмами переказу таких коштів. У 2014 році із \$582 млрд переказів \$45,978 млрд було сплачено посередникам.

¹ 2015 та 2016 - значення, прогнозовані експертами Світового банку.

Рис. 3. Середня вартість переказу у світі за 2008-2014 роки, %

Джерело: [1].

При цьому середня вартість переказу становила 7,9%, вперше за всю історію ринку грошових переказів перетнувши позначку 8% [2].

За даними Світового банку, середня сума щомісячного переказу дорівнює \$200. Таким чином, родина трудового мігранта отримує лише 92,1% від цієї суми, тобто \$184,2. Найгірша ситуація з грошовими переказами у Венесуелі у зв'язку з посиленням валютним контролем. Саме тому гроші перевозять у валізах чи іншим доступним способом [1].

Однак такий стан справ не залишився поза увагою світової спільноти. У рамках реалізації програми «5x5», ініційованої країнами G7 та G19, планується знизити вартість однієї транзакції до 5% за 5 років. Такі дії не лише знижують втрати від переказу коштів на батьківщину, вони ще й стимулюють емігрантів використовувати офіційні канали для пересилання коштів. Досягненням програми у 2014 році стало зниження середньої вартості грошового переказу у світі до 7,9%, тобто на 1,3% порівняно з 2013 роком (див. **рис. 3**).

Середньозважена вартість переказу з урахуванням розмірів міграційного потоку становить 5,71%. При цьому найдорожче обійдеться переказ коштів через банк (11,77%), а найдешевше – поштою (5,99%). МТОs забирають у середньому 6,32%. Банки та посередники пропонують різні послуги для здійснення переказів. Найпоширенішою з них є послуга готівкового переказу. Оскільки лєвова частка переказів припадає на країни, що розвиваються, де рівень довіри до банківської системи та фінансова культура населення є низькими, тому й готівкова складова переказів є такою значною [1].

Експерти Світового банку пропонують скоротити вартість переказу до 1%, що дасть змогу країнам-реципієнтам отримати на \$30 млрд більше. Також варта уваги ідея створення неприбуткової платформи для переказу коштів трудових мігрантів. Така можливість існує з огляду на сучасний розвиток технологій та електронних платіжів.

Незважаючи на втрати, емігранти продовжують надсилати на батьківщину величезні кошти, які можуть бути використані на придбання товарів першої необхідності, навчання, лікування та інвестування у вітчизняну економіку (в т.ч. у вигляді прямих інвестицій емігрантів). Ці фінансові ресурси вагомо впливають не лише на добробут окремої категорії громадян чи родин, до яких вони надходять, а й у цілому на економіку та фінансову систему країни [7, с. 11–12].

Грошові перекази мігрантів забезпечують їх родини коштами, які можуть бути використані для заснування власної справи, а також для придбання акцій і облігацій на фінансових ринках. Отже, перекази мігрантів стимулюють ділову активність і приватні інвестиції. Вони компенсують обмеженість доступу до фінансових ринків і кредитних ресурсів. Крім того, додаткові кошти домогосподарств, отримані за рахунок переказів мігрантів, можуть використовуватися в споживчих цілях, стимулюючи зростання виробництва.

О.Гулий вважає, що позитивний вплив переказів мігрантів на економічне зростання є сумнівним. По-перше, більша частина отриманих переказів спрямовується на споживання, а інвестиції здійснюються у ризикові проекти, спрямовані на отримання швидкого прибутку. По-друге, перекази мігрантів можуть негативно впливати на пропозицію робочої сили, оскільки реципієнти цих переказів

Рис. 4. Обсяги отриманих Україною кредитів, інвестицій і грошових переказів за 1992–2013 роки, млрд дол.

Джерело: офіційні дані НБУ.

матимуть меншу потребу працювати. По-третє, великі обсяги переказів мігрантів можуть спричинити ревальвацію національної валюти, а це призведе до зменшення конкурентоспроможності експортних товарів на світовому ринку. Ця проблема є особливо актуальною для таких великих експортерів, як Китай та Індія [4].

Однак, на нашу думку, кошти трудових мігрантів витрачаються в межах країни-реципієнта на придбання послуг чи товарів, вироблених у межах цієї країни, або імпортованих товарів, за які було сплачено мито та інші збори до державного бюджету, що вже є позитивним явищем. І хоча в даному випадку такі кошти не йдуть безпосередньо на інвестиційні цілі, саме таким чином вони підтримують економіку країни.

Стосовно негативного впливу переказів трудових мігрантів на пропозицію робочої сили можемо стверджувати наступне: якщо на вітчизняному ринку існує хороша пропозиція робочих місць та гідна оплата праці, то знайдеться дуже малий відсоток громадян, які захочуть перейти в категорію трудових мігрантів та розлучитися з рідними й близькими на невизначений час.

Основними напрямками впливу грошових переказів трудових мігрантів на економіку країн-реципієнтів є такі:

1. Грошові перекази є важливим джерелом існування населення у країнах, що розвиваються, та країнах з трансформаційною економікою, особливо в часи макроекономічних реформ. Скорочення бюджетних видатків на соціальні програми позбавляє населення необхідних грошових коштів. Саме за цих умов грошові перекази трудових мігрантів сприяють розвитку людського потенціалу.

2. Грошові перекази збільшують заощадження населення, сприяючи активізації економічного розвитку. Дослідження, проведені на Філіппінах, підтверджують, що сім'ї трудових мігрантів мають більшу схильність до заощаджень, ніж сім'ї немігрантів. Причиною цього є тимчасовий характер міграції філіппінських працівників, які розглядають грошові перекази як тимчасові доходи і тому намагаються максимально їх заощадити. Вплив грошових переказів на економічне зростання найбільший у тих країнах, де розвинена мережа відповідних фінансових інституцій, що акумулюють заощадження отриманих домогосподарствами переказаних коштів [8, ст. 119].

3. Грошові перекази трудових мігрантів можуть бути залучені для реалізації державних та місцевих інвестиційних проектів за допомогою інноваційного інструменту фінансового ринку – diasporabond. Отримані кошти спрямовуються на розвиток економіки країни-реципієнта.

4. Грошові перекази позитивно впливають на платіжний баланс країни-реципієнта. Значні обсяги переказів знижують дефіцит щодо поточних операцій, скорочуючи вірогідність кризи платіжного балансу, а це є важливою умовою проведення економічних реформ у найменш розвинених країнах. Перекази трудових мігрантів, забезпечуючи додаткові валютні надходження, дозволяють поступово обмежувати вплив і залежність від міжнародних фінансових організацій [6, ст. 132].

5. Підвищення економічної активності населення в найменш розвинених країнах світу. Інфраструктура систем офіційних гро-

шових переказів може бути пристосована до реалізації соціально орієнтованих програм, здійснення пенсійних виплат, надання послуг кредитування, заощадження і страхування, доступу численних груп населення світу до інструментів електронної комерції [5, с. 164].

Обсяг переказів в Україну у 2014 році становив понад \$6 млрд, тобто майже 5% ВВП, і це лише зареєстрованими каналами. Перекази є другим за розміром каналом валютних надходжень після експортної виручки [3].

Грошові перекази трудових мігрантів залишаються недооціненими в Україні. За офіційними даними Національного банку України, за період з 1992 по 2013 рік грошові перекази (лише офіційними каналами) становили \$52 млрд. При цьому від МВФ – основного кредитора української держави – було отримано \$30 млрд, що майже вдвічі менше від обсягу грошових переказів (див. **рис. 4**).

Багато грошових переказів потрапляють до країни неофіційними каналами. Це не тільки створює перешкоди для реальної оцінки обсягу надходжень таких коштів, а й забирає потенційні можливості розвитку банківської системи.

Отже, грошові перекази трудових мігрантів є критично важливим джерелом фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційних потреб держави. Вони не тільки знижують рівень бідності та по-жвавляють попит, а й використовуються для реалізації інвестиційної діяльності в країнах-реципієнтах. Саме тому особливої уваги світової спільноти потребує питання мінімізації втрат при здійсненні грошових переказів трудовими мігрантами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Migration and Development Brief 23/ World Bank // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief23.pdf>.
2. World Migration Report 2013. International Organization for Migration // [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/What-We-Do/wmr2013/en/WMR2013_Overview_EN_final.pdf.
3. Огляд приватних грошових переказів в Україну 2014/ НБУ // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
4. Гулий О. І. Вплив переказів мігрантів на економіку країн Азії / Гулий О. І. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/889>.
5. Курій Л. О. Макро- і мікроекономічні наслідки впливу грошових переказів міжнародних трудових мігрантів на економічний і людський розвиток / Курій Л. О. // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – № 1 (13). – С. 161–165.
6. Куценко В. О. Тенденції розвитку світової системи грошових переказів / В. О. Куценко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, 2010. – 2. – С. 131–138.
7. Куценко В. О. Детермінанти трудової міграції населення України / В. О. Куценко // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2011. – 3(54). – С. 11–19.
8. Побулавець Н. Л. Вплив грошових переказів трудових мігрантів на економіку країн / Н. Л. Побулавець // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2014. – № 1. – С. 115–120. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvudpsu_2014_1_17.pdf.

REFERENCES

1. Migration and Development Brief 23. World Bank. Available at: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief23.pdf>.
2. World Migration Report 2013. International Organization for Migration. Available at: http://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/What-We-Do/wmr2013/en/WMR2013_Overview_EN_final.pdf.
3. The National Bank of Ukraine. Review of private money transfers to Ukraine in 2014. Available at: <http://www.bank.gov.ua/> [in Ukrainian].
4. Hulyy O.I. Vplyv perekaziv mihrantiv na ekonomiku krayin Aziyi [Effect of migrant remittances on the economy of Asia]. Available at: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/889> [in Ukrainian].
5. Kuriy L.O. Makro- i mikroekonomichni naslidky vplyvu hroshovykh perekaziv mizhnarodnykh trudovykh mihrantiv na ekonomichnyy i lyudskyy rozvytok [Macro- and microeconomic consequences of remittances influence of international migrants upon economic and human development]. Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu: zbirnyk naukovykh prats', Zaporizhzhya, Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet, 2012, no. 1 (13), pp. 161–165 [in Ukrainian].
6. Kutsenko V.O. Tendentsiyi rozvytku svitovoyi systemy hroshovykh perekaziv [Development trends in global money transfer systems]. Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy, 2010, no. 2, pp. 131–138 [in Ukrainian].
7. Kutsenko V.O. Determinanty trudovoyi mihratsiyi naseleння Ukrainy [Determinants of labor migration of Ukrainian population]. Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu DPS Ukrainy, 2011, no. 3 (54), pp. 11–19 [in Ukrainian].
8. Pobulavets' N.L. Vplyv hroshovykh perekaziv trudovykh mihrantiv na ekonomiku krayin [Influence of migrant remittances on the economies of countries]. Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo), 2014, no. 1, pp. 115–120. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvudpsu_2014_1_17.pdf [in Ukrainian].